

СОНЯШНИК

РІК ІІІ

ЖОВТЕНЬ / ЛИСТОПАД — 1958 — OCTOBER / NOVEMBER

Ч. 34/35

ЛИСТОПАД

Віра Ворскла

Листопад, листопад
Залетів до нас в сад,
Листя все обтрусив
З груш і яблунь, і слив.

Квіти він потоптав,
І погнув стебла трав.
Обірвав на межі
Пелюстки із жоржин.

Вітер хмари веде,
Дощ дрібненький іде;
Листя котить, мов пух,
Мій зірвав капелюх

І поніс, мов м'яча...
— Ой, лови втікача!..
Листопад, листопад
Залетів до нас в сад....

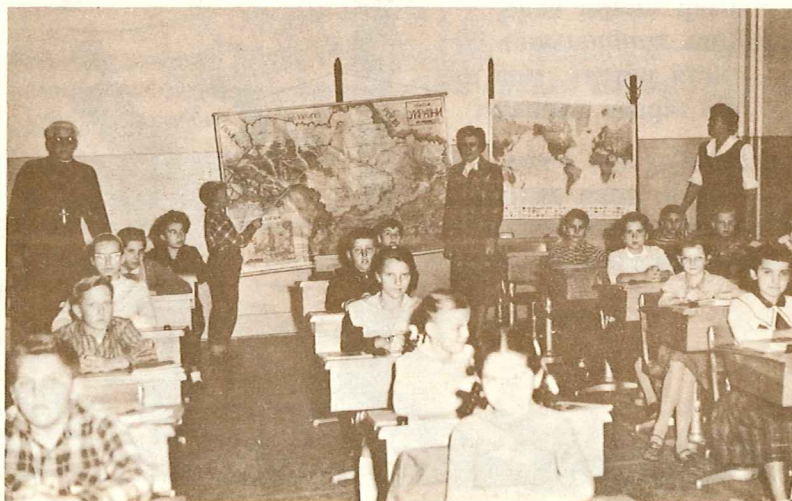

На фотах: Українська школа при православної церкви св. Покрови в Монреалі, Канада, яка існує вже п'ятий рік. Сьогодні це без сумніву одна з найкращих українських шкіл у Канаді: письмові праці учнів цієї школи свідчать, що школа дає знання з української мови, літератури, географії та історії в об'ємі нормальної школи в Україні.

Школа забезпечена добрим устаткуванням, приладдям, картами України тощо. Керує школою шкільна рада на чолі з колишнім професором одного з харківських інститутів А. П. Степовим, члени ради: о. П. Архангельський, учительки В. Радченко, В. Нечай, А. Романова, О. Гуменюк та викладач співу І. Козачок. Усі вчителі мають вищу й середню педагогічну освіту, здобуту ще в Україні.

Угорі — учні школи вітають архієпископа Торонта і Сх. Канади Високопреосвященнішого Михаїла (позаду — о. П. Архангельський і вчительки та І. Козачок). Унизу — шкільна кляса. Коло карти України автор карти географ з вищою освітою Варвара Павлівна Радченко, о. П. Архангельський та вчителька Віра Нечай.

Усі без винятку учні школи читають "Соняшник".

ВІДКИ ВЗЯЛОСЯ МІСТО ПЕРЕЯСЛАВ

Є на Київщині над річкою Трубіж місто Переяслав. Старе й давнє це місто, заклав його і збудував славний князь київський Володимир Великий. А було це так:

992-го року повернувся князь Володимир з війни. Ходив він із своїм військом воювати дику орду Білих хорватів, які жили між сучасною Мадярщиною та Німеччиною і часто нападали на українські землі. Поки князь і військо воювали хорватів, то із-за річки Сули на Полтавщині знову прийшли печеніги. Володимир із своїм військом виступив їм назустріч. Українські й печенізькі війська зустрілися на р. Трубіж, коло броду (мілке місце, у якому можна перебрести річку), де тепер стоїть місто Переяслав.

Так і стояли — печеніги з одного боку ріки, а українці з другого. І ніхто не зважувавсь перейти на другий бік: боялися печеніги, боялися й українці. Тоді під'їхав печенізький князь до річки, викликав Володимира і сказав йому:

— Випусти ти свого воїна, а я свого — нехай борються. Якщо твій воїн кине мого воїна на землю, то не воюватимем твоєї землі три роки.

Вернувся Володимир Великий до свого війська і послав оповісника по табору, який вигукував:

— Слушайте! Слушайте! Питає князь, чи є такий відважний з-поміж вас, щоб зважився боротися з печеніжином?

І ніхто не обізвався — не знайшлося такого відважного у нашому війську. А другого ранку приїхали печеніги і привели свого воїна, а українці не мали кого привести. І вельми зажурився наш князь і все військо. Соромно було, що нема в нас такого сильного й хороброго, щоб зважився боротися з печеніжином. Послав тоді Володимир ще раз оповісників поміж своє військо. І прийшов тоді до князя один старий воїн і сказав йому:

— Князю! Прийшов я сюди з чотирма синами. А п'ятий, найменший, удома лишився. Дуже він сильний. Ще з дитинства ніхто його на землю не кинув. Одного разу я сварив його, а він саме тоді шкіру мняв. Так він розгнівався на мене, що руками шкіру порвав.

Зрадів Володимир і велів привести найменшого сина того воїна до себе. Прийшов той хлопець і розказав йому князь усе, що і як. І відповів юнак князеві:

— Князю мій! Не знаю, чи я зможу побороти печеніжина. Ти краще випробуй мене: чи нема тут великого й сильного бика?

І знайшли бика, великого й сильного, і звеліли роздражнити його; поклали на нього розпечене залізо та й пустили. І побіг бик повз того юнака, а він як ухопив бика рукою за бік, то так і вирвав шкіру з м'ясом, скільки захватила рука його.

Побачив це князь і зрадів дуже. Сказав юнакові:

— Можеш боротися з печеніжином!

А другого ранку знову прийшли печеніги і стали викликати:

— Де ж ваш воїн? От наш уже тут!

І звелів Володимир тієї ночі воїнам надіти всю зброю. І зійшлися на ранок обидві сторони. Печеніги випустили свого воїна: і був він дуже великий і страшний. І випустив князь український свого юнака, а печеніжин, побачивши його, почав сміятися, бо був наш юнак середнього росту, а печеніжин дуже великий.

Розміряли тоді місце між військами і випустили їх боротися. І схватились печеніжин з нашим юнаком. Почали тиснути один другого. Скоро наш юнак пересилив печеніжина, стиснув його так, що й задушив на смерть. Тоді кинув його мертвого об землю. Печеніги, як побачили, що їх найбільший силач лежить мертвий на землі, закричали з переляку й почали втікати. Українці погнались за ними, топтали їх кінями і винищували всіх. Так і прогнали наших ворогів лютих за межі землі української.

Утішився наш славний князь Володимир Великий і дуже дякував тому хороброму юнакові. І зробив Володимир того юнака великою людиною і батька його також. А коло того броду на р. Трубіж заклав нове місто і назвав його Переяслав. Переяслав — значить той, що перейняв славу. Бо той хоробрий юнак перейняв славу від печенігів.

У місті тому поставив князь наше військо, яке й оберігало Україну від нападів диких і лютих печенігів. І стоїть це місто й досі там на славу хороброму юнакові і на славу князеві нашому Володимирові Великому, який потім став святим.

ЯК БІЛГОРОДЦІ ПЕРЕХИТРИЛИ ПЕЧЕНІГІВ

Печеніги все більше й більше руйнували нашу землю. Володимир Великий, щоб захистити людей від печенізьких нападів, будував міста навколо Києва. У ті нові міста він населював людей з інших міст, залишав там частину свого війська. Так року 991 Володимир заклав місто Білгород на річці Ірпінь, недалеко (кілька кілометрів) від Києва. Переселив князь у Білгород багато людей, бо дуже любив свій новий город.

Білгород мав охороняти Київ з півдня. Та печенігів тоді було в українських степах так багато, що вже не вистачило нашого війська для охорони Києва. Року 997-го пішов Володимир у Новгород, щоб набрати там більше війська, бо в той час була з печенігами безперервна війна. Довідались печеніги, що нема князя близько, прийшли і стали під Білгородом. Не давали вони нікому вийти з нього. Скоро в Білгороді став голод великий, а Володимир не міг допомогти білгородцям, бо було в нього мало війська, а печенігів була сила-силенна.

І зібрались білгородці на віче, і сказали так:

— Ось скоро помремо від голоду, а допомоги від князя нема. Хіба ж так можна вмирати? Здамося печенігам — когось оставлять живого, а когось уб'ють; однак умираємо з голоду.

Був один дід, який не був на вічі, і спитав він:

— Що було на вічі?

І розказали йому люди, що завтра хочуть здатися печенігам. Почувши це, послав той дід по міських начальників і сказав їм:

— Чув я, що хочете здатися печенігам.

Вони ж відповіли йому:

— Мусимо, бо не витримають люди більше голоду.

— Послухайте мене, — сказав їм дід, — не здавайтесь ще три дні і зробіть те, що я вам велю.

Міські начальники з радістю погодились робити все те, що мав сказати той дід. І сказав він їм:

— Зберіть хоч по жмені вівса, пшениці чи висівок.

Коли принесли йому це все, то він звелів жінкам зробити бовтанку з якої кисіль варять. Тоді звелів викопати колодязь, уставити в нього кадовба і налити в нього тієї бовтанки. Потім звелів викопати другий колодязь і вставити в нього другого кадовба. Тоді сказав пошукати меду. Пішли і принесли кошик меду, що був захований у князівській медуші.¹⁾ І звелів дід зробити з того меду пресолодку ситу і вилити її в той другий кадовб. А на другий день повелів покликати печенігів. І сказали білгородці печенігам так:

— Візьміть від нас закладників, а самі підіть у наше місто і подивіться, що в ньому робиться.

Печеніги дуже втішились, бо думали, що білгородці вже думають здатись їм. Вони взяли закладників, а самі пішли в Білгород, щоб подивитися, що там робиться. Коли ж вони увійшли в город, то люди сказали їм:

— Чого знищуєте себе? Чи ж ви нас перестоїте? Хоч стоятимете навіть десять літ, то нічого нам не зробите, бо маємо поживу із землі. Як не вірите, то гляньте власними очима.

Привели їх до колодязя, де була бовтанка для киселя, зачерпнули відром, налили її в латки,²⁾ зварили кисіль і пішли з ним до другого колодязя. Тут зачерпнули сити і почали самі їсти, а потім дали й печенігам.

Здивувалися печеніги і сказали:

— Не повірять нам князі наші, якщо самі не покуштують.

Білгородці налили їм у корчагу³⁾ бовтанки й сити і дали печенігам. Вони ж, повернувшись, розповіли все, що і як було. І, зваривши, їли князі печенізькі і дуже дивувались. Тоді забрали своїх закладників, а білгородських пустили. По тому підняли своє військо та й пішли від Білгорода геть далеко у степи.

Так розумний дід перехитрив диких печенігів і врятував українське місто Білгород і людей, які жили в ньому.

1) Медуша — помешкання для зберігання меду. Стародавні українські князі в X — XII століттях брали податок з населення не грішми, а всякими добрими, у тім числі й медом.

2) Латки — глиняні сковороди з високими вінцями і з порожнистою рукою, у яку при засуванні в піч і при вийманні сковороди з печі встромляти дерев'яного держака. Вживали цих сковород для смаження й печення.

3) Корчага — велика глиняна посудина з одною чи двома вухами. У старій Україні в корчагах зберігали вино.

ОСТАННІЙ БІЙ І РОЗГРОМ ПЕЧЕНІГІВ

Печеніги були найбільшим злом України в кінці 10-го та на початку 11-го століття. Вони винищили і відсунули на північ і захід майже всю українську людність степової України. Перед тим українці заселяли всі степи аж до Чорного та Озівського морів. Пізніш у степах лишилися лиш так звані бродники. Бродники — це українські степовики, які в тісному союзі з кочовими дикими ордами зуміли залишитись у степовій частині України.

Цих бродників було чимало. Так, наприклад, наддунайські берладники (так звалися там бродники) інколи виступали “полком в 6 тисяч мужа”. Це були промисловці і пірати. Багато було галицьких рибалок на нижньому Дунаю.

У той час збереглися й такі міста як Олеше (Олешки) — український порт на нижньому Дніпрі. Був і так званий Руський порт у гирлі Дону.

Та це були лиш окремі українські точки у степовому морі, у якому господарювали печеніги. Основна ж маса української людности була винищена, або повтікала на північ і на захід. Печеніги винищували всю південну Київщину і навіть землі над р. Россю зовсім спорожніли.

Князі намагалися боронити українські землі. Володимир Великий побудував цілий ряд укріплень на річках Десна, Остер, Трубіж, Сула, Стугна, Рось, Ірпінь. Сам Київ був обведений дуже міцною і довгою огорожею, у якій були пороблені ворота. Кілька разів печеніги намагалися взяти славний своїми багатствами Київ, як тільки довідувались, що Князь із дружиною кудись виїхав.

Так трапилось і в 1036 році, коли князь Ярослав Мудрий був у Новгороді. Прийшла до нього тривожна вістка, що печеніги облягли Київ. Ярослав поспішно набрав багато війська із варягів і слов'ян і швидко пішов визволяти Київ. Печеніги не могли стримати княжого війська і воно увійшло в Київ. А тоді, як каже літопис, “було печенігів без числа”, себто так багато, що й полічити їх не можна було.

Переформувавши свої війська, Ярослав вийшов з міста і став на рівному полі перед Києвом. Київ тоді був багато меншим містом, ніж тепер. Ярослав своє численне військо поставив так: варягів посередині, на правому крилі були кияни, а на лівому новгородці. Так і чекав князь під Києвом. Печеніги пішли в атаку. Українське військо зустрілося з ними на рівному полі саме там, де тепер стоїть свята Софія. Бій був кривавий і тягнувся цілий день. Аж під вечір українські війська остаточно перемогли печенігів. Вони (печеніги) кинулись урозтіч і не знали куди й тікати вже: одні, втікаючи, тонули в ріці Сітомлі, інші в інших ріках, а інші, як каже літопис, “бігають десь і до сього дня”.

З того часу печеніги були винищені остаточно вже.

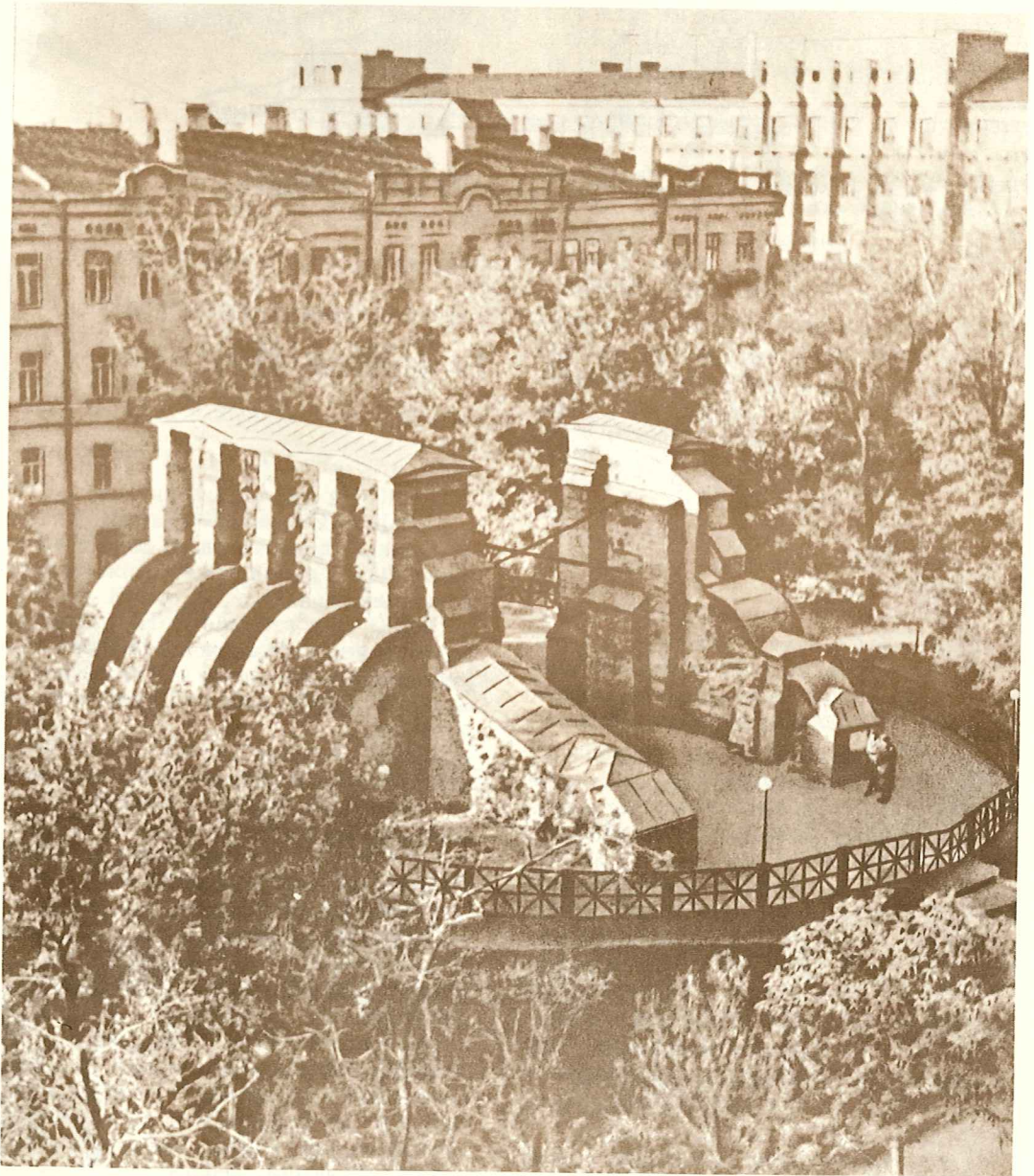
Була тоді велика радість. Князь Ярослав через рік (у 1037 році) заложив новий Київ на тому місці, де він розбив печенігів. Обніс той город стінами. Для входу і в'їзду в те нове місто зробив князь Золоті Ворота, рештки яких ще й досі стоять у Києві. А пізніш над Золотими Воротами (поверх їх) збудував церкву Благовіщення Пресвятої Богородиці.

Тоді ж (1037 року) Ярослав Мудрий заклав і великий та гарний храм

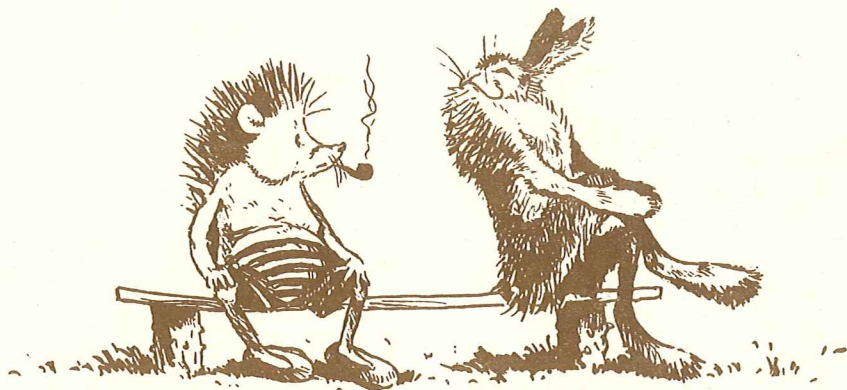
святої Софії, який у значно зміненому вигляді стоїть і досі. І став тоді Київ це більшим і кращим містом. І не було йому рівного міста у східній і центральній Європі.

Про печенігів від того часу лишилися лиш спогади.

П. Волиняк

КИЇВ. ЗОЛОТІ ВОРОТА СЬОГОДНІ

ЗАЄЦЬ І ЇЖАК

Дійові особи:

1. ІЖАК
2. ІЖАЧИХА
3. ЗАЄЦЬ
4. ІЖАЧЕНЯТА I, II, III і IV

Рання осінь. Сонячно. Чути співи пташок. Стиха брентить музика. Видно куточок їжачкової хатки, з другого боку — їжаків город. Вибігають їжаченята, заводять хоровод.

ІЖАЧИХА (з хати). І де ви запропастилися? Ану, мершій додому!

ІЖАЧЕНЯ I. Ой, мама кличуть!

ІЖАЧЕНЯ II. Ходімо мершій, мама нас зараз митимуть.

ІЖАЧЕНЯ III. Мама, певно, піріжків смачних напекли.

ІЖАЧЕНЯ IV. Тобі б тільки піріжки... Он і тато виглядають, біжімо мершій.

Зникають. З хати виходить їжак. Виставляє ніс на вітер, стиха мугикає пісеньку.

ІЖАК. Поки там моя жінка мие дітей та дає їм свіжі сорочечки, дай лишень я трохи пройдуся та й на свої буряки подивлюся.

Іде, мугикаючи пісню. Назустріч йому виходить заєць.

ІЖАК (чемменько). Здоровенькі були! З недількою вас.

ЗАЄЦЬ (звисока). Гм... А ти чого тут так рано волочишся?

ІЖАК. На прогулянку вийшов.

ЗАЄЦЬ (глузливо). На прогулянку? Ха-ха-ха! А я думав, що з твоїми ногами ліпше було б вдома лежати, ніж на прогулянки лазити.

ІЖАК (сердито вбік). Ні, цього вже я знести не можу. Це ж він з моїх ніг кривих кепкує. (До зайця). Ти, певно, думаєш, що своїми довгими лапами більше докажеш?

ЗАЄЦЬ. І певно!

ІЖАК. Що ж, спробуємо. Давай поб'ємося об заклад, побачиш, чи я тебе не пережену. Давай руку!

ЗАЄЦЬ. Давай. (Перебивають). А тепер біжімо!

З-за тину виглядають їжаченята.

ІЖАК. Ну-ну, не маємо чого квапитись. Мушу спочатку піти додому, поснідати трошки, а за півгодинки повернуся сюди.

ЗАЄЦЬ. Про мене. Піду і я похрупаю свіжої капусти. (Іде).

ІЖАК (повільно переступає слідом за ним). Чекай ти, зайчику! Ти надієшся на свої довгі ноги, але я тобі заграю не тієї. Це правда, що ти панич великий, але в голові в тебе розуму небагато.

Заходить до своєї хати. За ним біжать їжаченята.

ІЖАЧЕНЯ I. Ви чули? Ой, як цікаво! Наші тато з зайцем будуть змагатися!

ІЖАЧЕНЯ ІІ. Наші тато переможуть, от побачите.

ІЖАЧЕНЯ ІІІ. Але ж у зайця такі довгі ноги...

ІЖАЧЕНЯ ІІІІ. Заєць — великий панич і гординя.

ІЖАЧЕНЯ ІІ. То й що з того? Він не дуже розумний!

ІЖАЧЕНЯ І. А наш тато мудрий-мудрий...

ІЖАЧЕНЯ ІІ. Цс-с-с... Тато й мама ідуть.

З хати виходять їжак і їжачиха.

ІЖАЧИХА. Ти чого мене від роботи відриваєш?

ІЖАК. Жінко, ходімо швидше зі мною на город.

ІЖАЧИХА. А чого мені туди йти?

ІЖАК. Знаєш, я з зайцем об заклад побився. Будемо вдвох бігати наввипередки.

ІЖАЧИХА. Чи ти, чоловіче, з глузду з'їхав? Ти з зайцем хочеш наввипередки бігати?

ІЖАК. Авжеж, хочу. І ти повинна мені допомогти.

ІЖАЧИХА (*схвильовано*). Але ж як?..

ІЖАК. Не гурбуйся, жінко, я все тобі скажу, що будемо робити. Піди вберися хутенько та й підемо на город.

Іжачиха йде до хати. Їжак стиха мугикає.

ІЖАЧИХА (*виходить з хати*). Ой, чогось ти розспівався, чоловіче, коли б біди не накликав...

ІЖАК. А чого б мені й не поспівати? Слухай, жінко, що я тобі скажу. Бачиш ось цей кущ? Звідси й почнуться наші перегони. Будемо бігти навкруги он до того куща. Отже, ти стань собі ось тут. А коли заєць сюди прибіжить, ти підними голову і крикни: «Я вже тут!»

ІЖАЧИХА (*захоплено*). Ну й мудро ж ти придумав! Заєць не відрізнити мене від тебе.

ІЖАК. Авжеж! То я піду до того куща. (*Іде*).

Виглядають їжаченята. З'являється, співаючи, заєць. Їжаченята ховаються.

ЗАЄЦЬ. Ну що, біжимо?

ІЖАК. Авжеж, біжимо.

ЗАЄЦЬ. Раз! Два! Три!

Біжить, як вихор. Їжак пробігає кілька кроків і стає на своє місце. Заєць зникає.

ІЖАК. Біжи, біжи, паничику! (*З'являються їжаченята*).

ІЖАЧЕНЯ І. Ой, як мчить!

ІЖАЧЕНЯ ІІ. Зайці прудкі на ноги.

ІЖАЧЕНЯ ІІІ. От,

якби нам такі!

ІЖАЧЕНЯ ІІІІ. Ой, здається, вже до мами підбігає.

ІЖАЧЕНЯТА (*всі*).

Ось він, ось він!

ІЖАК. Цить мені!

Їжаченята ховаються.

Вбігає заєць.

ІЖАЧИХА (*кричить назустріч зайцеві*). А я вже тут!

ЗАЄЦЬ (*здивовано*). Як це може бути? Біжімо ще раз, назад!

ІЖАЧИХА. Про мене, біжімо!

Заєць зривається з місця і зникає.

ІЖАК. Ну, як тобі там, жінко? Не стомилася?

ІЖАЧИХА (*сміючись*). Та, сидячи без діла, можна й стомитися.

Їжаченята ховаються. Вбігає заєць.

ІЖАК. А я вже тут.

ЗАЄЦЬ (*розлючено*). Що за диво! Щоб якийсь кривоногий їжак мене перегнав!.. Біжімо ще раз!

ІЖАК. Про мене, Семене, біжімо хоч десять разів, мені байдуже.

*Заєць миттю зривається бігти і зникає.
Вбігають їжаченята.*

ЇЖАЧИХА. Мені аж жаль його бідного...

ЇЖАК. Нехай не кепкує з добрих людей.
Вбігає захеканий заєць.

ЇЖАЧИХА. А я вже тут!

ЗАЄЦЬ (*скрикує*). Що-о?! Як же це так?

ЇЖАЧИХА. А от, як бачиш.

ЗАЄЦЬ. Біжімо ще раз!

ЇЖАЧИХА. Що ж, біжімо!

ЗАЄЦЬ. Невже, ти зовсім не стомився?

ЇЖАЧИХА. Анітрохи.

ЗАЄЦЬ. Біжімо!

Заєць вибігає. Їжаченята біжать слідом за ним і зупиняються.

ЇЖАЧЕНЯ I. Вже не так швидко мчить.

ЇЖАЧЕНЯ II. Захекався!

ЇЖАЧЕНЯ III. Вже й ноги ледве волочить.

ЇЖАЧИХА. Ще б пак! Захекаєшся на таких перегонах.

ЇЖАК. Хай не задається своїми прудкими ногами. Нехай з бідних людей не глузує.

ЇЖАЧИХА. Ноги, як ноги, а розуму обмаль!

ЇЖАЧЕНЯ I. Давайте будемо гратися у перегони. Я буду їжаком.

ЇЖАЧЕНЯ II. А я їжачихою.

ЇЖАЧИХА. Та цитьте, ви! Здається, вже біжить.

ЇЖАК. Та ні, де там йому! З останніх сил побіг.

ЇЖАЧЕНЯ I. Краще давайте в куцої баби пограємось!

ЇЖАЧЕНЯТА II, III і IV. Давайте, давайте!

ЇЖАЧЕНЯ I (*ракує*). Котилася торба з високого горба, а в тій торбі хліб-паляниця, кому попадеться, той буде жмуриться.

ЇЖАЧЕНЯ IV. І чого мені завжди припадає?

ЇЖАЧЕНЯ II. Ой, чуєте, біжить! (*Їжаченята ховаються. Вбігає заєць*).

ЇЖАК. А я вже тут!

ЗАЄЦЬ (*захекавшись*). Не може бути!

ЇЖАК. Як бачиш, може. Не все вам, зайцям, своїми ногами пишатися.

ЗАЄЦЬ. Біжімо ще!

ЇЖАК. А чого ж, біжімо! Раз, два... три!
Заєць зривається бігти. Видно, що він дуже стомився.

ЇЖАЧЕНЯ I. Уже пристав.

ЇЖАЧЕНЯ II. Біжімо он туди, звідти весь зайців шлях видно.

ЇЖАЧЕНЯ III. Цікаво, як він тепер бігтиме.

ЇЖАЧЕНЯ IV. Таточку, мамочко, можна?

ЇЖАК. А чого ж, погляньте. Це вам наука, щоб не кепкували з слабших. (*Муликає пісеньку*).

ЇЖАЧИХА. Ой, занудилась я без діла.

ЇЖАК. Нічого, жінко, треба нам того зайця провчити.

Вбігають їжаченята.

ЇЖАЧЕНЯ I. Ой таточку!

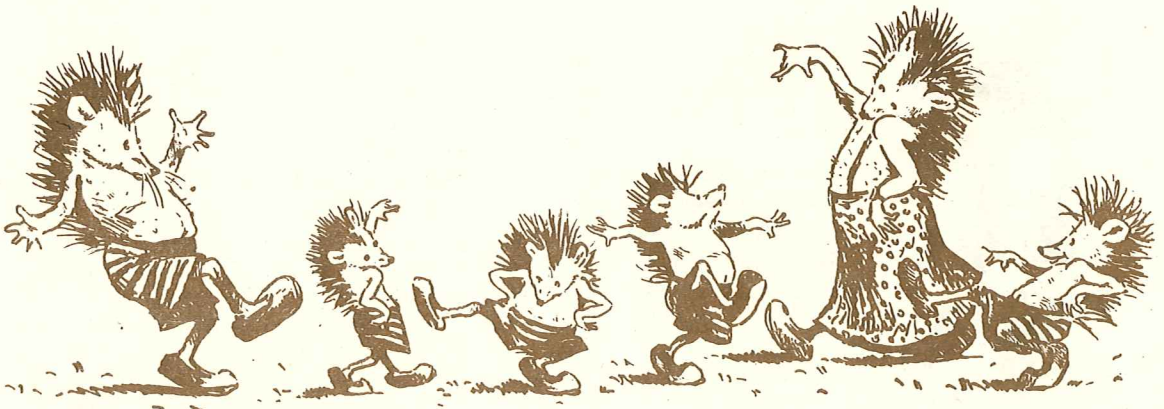
ЇЖАЧЕНЯ II. Заєць упав і не встає...

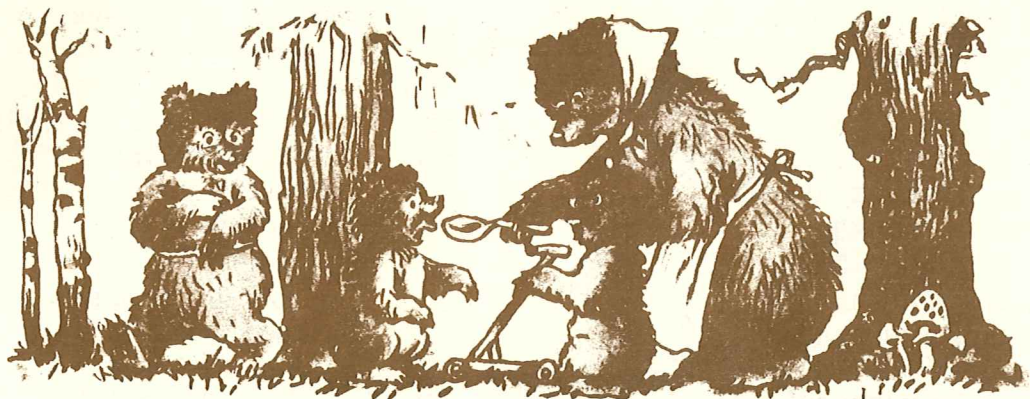
ЇЖАК. Хай знає, як з бідних людей глузувати. Тепер увесь зайчий рід зарічється бігати з їжаками наввипередки. Ану, дітоньки, потанцюйте на radoсах. І ми з мамою потанцюємо.

Заводять веселий хоровод.

Завіса

Інценізувала Т. ГОРБУНЦОВА.

ПРО ВЕДМЕДИКА

(казка)

Марія ПРИГАРА

Де шумить сосна крислата
Край дзвінкого джерела,
Там ведмедиця кудлата
Із малятками жила.

Двоє менших ведмежаток,
Ще й ведмедик — старший брат.
І любила дуже мати
Неслухняних ведмежат.

Умивала на полянці,
В ліс по ягоди вела.
Частувала медом вранці
Із бджолиного дупла.

Вчила з дуоа кору дерти,
У пеньках шукать жуків.
Тільки старший був упертий,
Слухатъ зовсім не хотів.

Кривдив братіків маленьких.
Краще б я тут був один!
І завжди зітхала ньєнка:
— Отакий недобрий син!

Як ти будеш жити в світі?
Та ведмедик не вгавав,

І на всі слова сердиті
Тільки лапою махав.

Ще й хвалився: — Я вже добре
Знаю хашу лісову!
Я великий! Я хоробрий!
Сам, як схочу, проживу!

Чого то у лісі
Регочуть сороки?
Чого то зайчата
Вхопилися в боки?

Чого то від сміху
Аж пада лисиця?
— Оце так невдаха!
Дивіться! Дивіться!

По лісі ведмедик
Бреде — шкутильгає.
Нема йому щастя
І долі немає.

Хотів у ярузі
Струмок загатити,
Щоб потім всю рибу
В ставку половити.

Намірився з кручі
Зіпхнути колоду,
Та й сам обірвався,
Шубовснув у воду.

Чиюсь під корчами
Побачив комору,
Лиш носа засунув —
Підскочив угору.

Іжак нашорошив
Колючки щосили.
— Не лізьте, будь ласка,
Куди не просили!

Ще й білка із гілки
Поглянула скоса,
Зірвала дві шишки,
Поцілила в носа.

— Отак тобі й треба,
Хвалько ти, ледащо!
Тиняється в хащі,
Не знаючи нащо!

На річку ведмедик
Побрів — зажурився.
— Навіщо тікав я?
Навіщо хвалився?

Чого в цю халепу
Було мені лізти?
І де ж пообідать?
І де попоїсти?

Аж тут в очереті
Він бачить гніздечко,
А в нім лебедині
Великі яєчка.

Зрадів наш ведмедик,
Спинився раптово.
— Оце так натрапив!
Закуска готова!

Тепер підживлюся.
І раптом, на лихо,
Звідкіль не взялася
Стара лебедиха.

— А дзуськи, кудлатий!
Нема сюди ходу!
Не сунься у воду,
Не знаючи броду!

І дзьобом, і крильми
Лупцює невдачу.

Тікає ведмедик
Та плаче від жаху.

— Рятуйте! Рятуйте!
Ой, мамо! Ой, рідна!
Почула це мати.
— Головонька бідна!

З-за яру до річки
Примчала щодуху.
Синка врятувала,
Насмикала вуха.

— Добігавсь, гуляко?
Ходімо ж додому!
Було тобі добре
Без мами самому?

— Оце дожилася?
От маю маруду!
Ведмедик похнюпивсь..
— Я більше не буду!

Вже виріс ведмедик.
Вже має малечу.
Та згадує й зараз
Оту свою втечу.

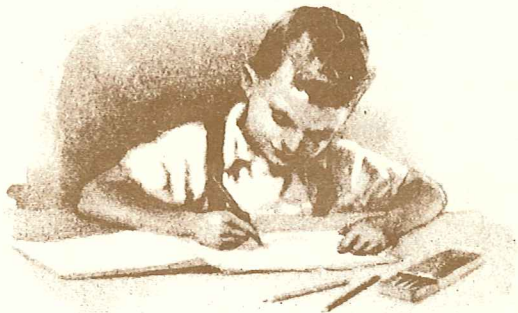
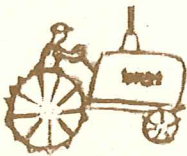
Подряпинки давні,
Та гуля на носі.
...І казку про нього
Розказують досі...

Є у мене РІЗНІ ОЛІВЦІ

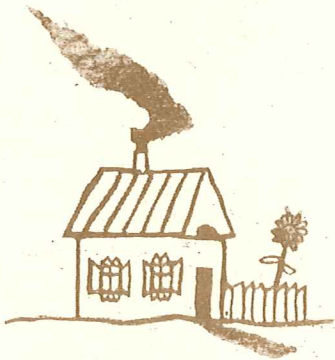
Г. СТОЛЯРЧУК

Я можу вам намалювати
Рябу корівку біля хати,
Машину на шляху: Ту-ту!
І вишеньку усю в цвіту...
Я змалювати трактор можу,

І стежечку і огорожу.
Є в мене різні олівці,
Малюю ними квіти ці
І дядю... Він мені гостинці
Приніс у плетеній корзинці!

А цим ось жовтим олівцем —
Лисичку хитру під кушем.
Вогонь — червоним, чорним — дим,
А річку — світло-голубим.

Генрі Лонгфелло

ЛІСНЯ ПРО ГАЙАВАТУ

Переклад з англійської
Костянтина Шмиговського

(Продовження)

На весіллі гості їли
Спершу щуку й осетрину,
Приготовані Нокоміс.
Потім стали їсти гості
Пімікан і горб бізона,
Мозок буйвола, оленя,
Жовте печиво з маїсу
Й дикий рис з заплавлних луків.

Та, проте, ні Гайавата,
Ні його Вода Грайлива,
Ні старенькая Нокоміс
Страв не пробували перші,
Все чекаючи на інших,
Всім прислужуючи мовчки,

І коли поїли гості,
Витягла стара Нокоміс
Свій кисет із хутра видри
Й тютюном тонким південним
Із вербовою корою,
Із травою запашною —
Всім гостям набила люльки.

Мовила: «О По-Пак-Ківіс!
Ти станцюй нам своїх танців,
Танець Старця нам станцюй ти,
Щоб гостей розвеселити,
Щоб весілля було краще,
Щоб не ремствували гості!»

В шкіряній він був сорочці,
Свіжобілій та м'якенькій,
Оторочений коштовним,
Добрим хутром горностая,
Поверх неї йшла кольчуга;
Був в оленячих він крагах,
Теж оздоблених тим хутром;
В мокасінах з антилопи,
У прикрасах із намиста.
У руках тримав він люльку
Та із пір'я опахало.

По-Пак-Ківіса обличчя
Все світилось від яскравих
Смуг — то жовтих, то червоних.
Із чола звисав лискучий
Чуб, розділений пробором
В дві коси, немов у жінки,
Й переплетений травою.
Так от встав він на бенкеті
Під чарівні звуки флейти
І під звуки барабану,—
Встав прекрасний По-Пак-Ківіс
І почав свій ловкий танець.

Урочистий був початок,
Вбогі рухи, тихі кроки
Між сосновими пеньками,—
То в тіні, то в сяйві сонця
Він здавався за пантеру.
Далі швидше завертівся,
Закрутився, завихрився,
Застрибав поміж гостями
Навкруги вігвама свого;
Листя вслід за ним летіло,
Пил летів за ним вихрястий,
Вслід за ним здіймався вітер.

Далі й далі вздовж піщаних
Берегів Озер Великих
Він подався, мов божевільний,
Пританцьовуючи дико,
І підняв круг себе бурю.
Навкруги піски летіли,
Мов в метелицю сніжинки,
Виростали Него-Вуджу,
Піскові високі дюни,
Піскові високі гори.

Так веселий По-Пак-Ківіс
Станцював всім Танець Старця
Й, повернувшись до бенкету,
З сміхом сів на своє місце,
Лиш махаючи повільно
Опахалом з пер індика.

Чібіябоса просили,
Того друга Гайавати,
Віртуозного музику,
Що співав пісень найкращих:
«Заспівай, о Чібіябос,
Ти пісень нам про кохання,
Щоб гостей розвеселити,
Щоб весілля було краще,
Щоб не ремствували гості!»

Благородний Чібіябос
Заспівав пісень чарівних
Про любов, палкі бажання,
Що гостей розхвилювали;
Він дививсь на Гайавату.
Поглядав на Міннегагу
І співав приємно-ніжно:

«Оневей! Устань, кохана!
Встань ти, квітко лісова!
Встань ти, пташко з диких прерій,
Ти красуне ніжноока!

Як ти дивишся на мене,
Я — щасливий, я — щасливий,
Мов у прерії лілея,
Що роса на неї впала!

Дух твій, люба, найсолодший
З усіх пахоців у лісі —
І досвітніх, і вечірніх,
Денних в місяць листопаду.

Вся душа моя в пориві
Тебе стріти — наче рветься
Джерело до сходу сонця
В місяць нічок найясніших.

Оневей! Співає серце,
Коли ти сидиш зо мною,—
Так співає, ніби віти
У приємний місяць ягід.

Засумуєш, моя люба,—
Мое серце спохмурніє,
Мов ріка, коли на неї
Упадуть від хмари тіні.

А як тільки посміхнешся,
Мое серце знов ясніє,
Як ясніють хвилі річки
В вітру пориві на сонці.

І нехай земля сміється,
Й річка, і безхмарне небо,—
Я сміятися не можу,
Як тебе нема зо мною.

Я — один. Поглянь на мене!
Кров мого ти серця, зглянься!
Прокидайсь, моя кохана!
Оневей, устань, кохана!»

Так шляхетний Чібіябос
Всім співав пісень солодких.
Іагу, хвалько великий,
Той чудесний оповідач,
Друг старенької Нокоміс,
Так ревниво його слухав!
І проте, ревнивий, бачив,
Що всі гості на бенкеті
Лиш чекають, щоб почав він
Слухачам розповідати
Казочок своїх цікавих,—
І пустих, і неправдивих.

Іагу був хвалькуватий:
Так розказував, неначе
Сам брав участь у пригодах,
А не чув про них від інших;
В тих усіх його пригодах
Сам він був найсміливіший;
Жодна дивная пригода
Не траплялася без нього.

Як казок його послухать,
Якщо йняти йому віри,
То ніхто ніколи далі
Й вище не стріляв, ніж сам він,
Не убив оленів більше,
Не ловив він стільки риби,
Не впіймав бобрів він стільки.

І ніхто не вмів так бігати,
І пірнати так у воду,
Так далеко відпливати,
І ніхто пригод не бачив
Так багато й таких дивних,
Як чудесний оповідач —
Іагу, байкар славетний.

Його ймення за прислів'я
Землякам його служило;
І коли мисливець часом

Вихвалявся понад міру,
Або воїн, що вертався
З битви, надто запишавшись,—
Говорили: «Іагу це,
Іагу прийшов хвалитись!»

Він, колиску для малого
Гайавати спорудивши,
Обв'язав її корою
Та пучками жил оленя;
Згодом він учив малого,
Як робити луки й стріли,—
Лук — із ясена, а стріли —
Із міцних гілок дубових.
Тож серед гостей весільних
На бенкеті в Гайавати
Іагу сидів старенький,
Той чудесний оповідач.

Стали всі просить старого:
«Іагу, повідай кращі
Із своїх казок чудових,
Щоб гостей розвеселити,
Щоб весілля було краще,
Щоб не ремствували гості!»

Іагу сказав відразу:
«Ви почуєте сьогодні
Про чудесні пригоди,
Про Оссео-ворожбита, —
Син Вечірньої Зорі він.»

Є. ДОЛОМАН

Малюнок С. МАРКІНА

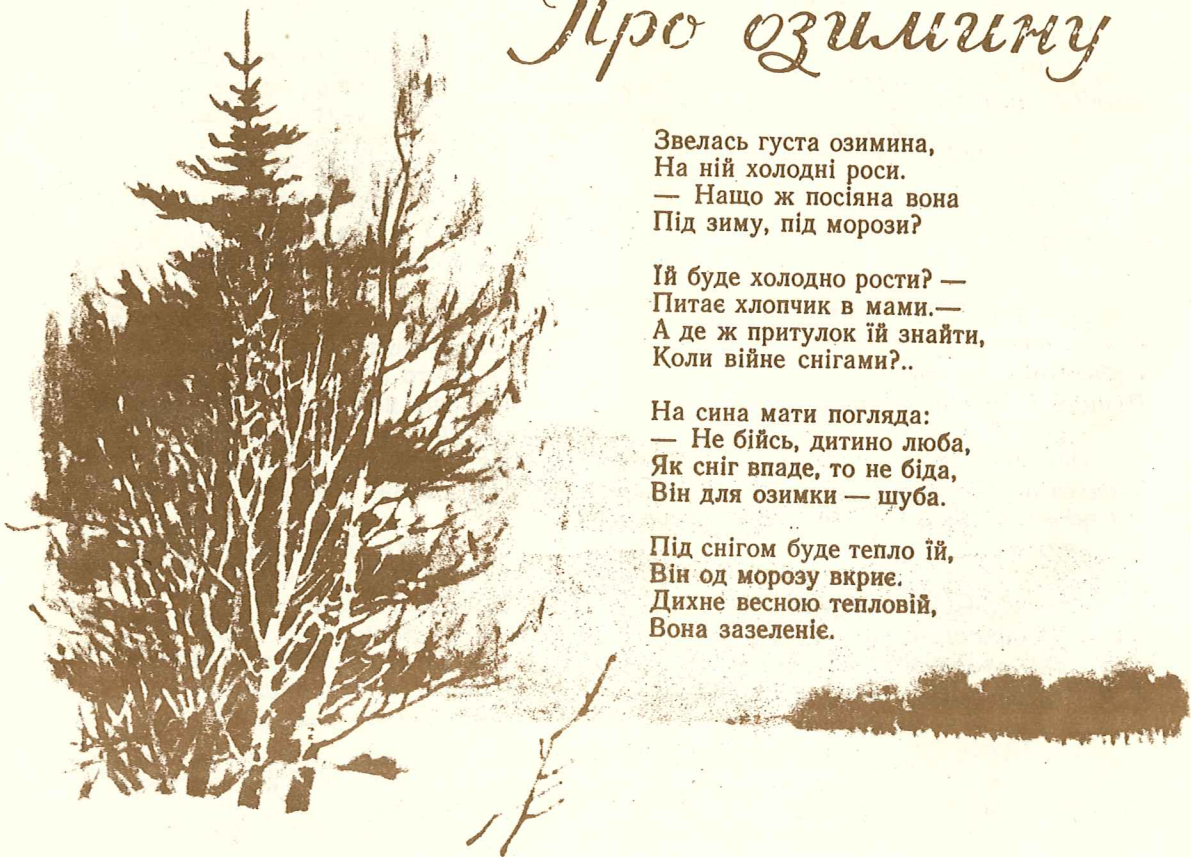
Про озимину

Звелась густа озимина,
На ній холодні роси.
— Нащо ж посіяна вона
Під зиму, під морози?

Їй буде холодно рости? —
Питає хлопчик в мами.—
А де ж притулок їй знайти,
Коли війне снігами?..

На сина мати погляда:
— Не бійсь, дитино люба,
Як сніг впаде, то не біда,
Він для озимки — шуба.

Під снігом буде тепло їй,
Він од морозу вкриє.
Дихне весною тепловій,
Вона зазеленіє.

МИКОЛА ТРУБЛАЇНІ

МАНДРИ ЗАКОМАРИКА

(Продовження)

КОРАБЕЛЬ НА РІЧЦІ

Р

анком Закомарик вийшов з дому. У лівій руці він тримав сачок, що ним ловлять метеликів, а правою волік саночки. За спиною висів згорнутий трубкою аркуш паперу.

Звірі теж були з ним. Мишка сиділа на плечі, жабка сховалася в кишеню, а горобчик летів слідом.

Підійшовши до річки, хлопчик клацнув язиком і сказав:

— Тепер пустимо наш корабель,— штовхнув санчата на воду і плигнув на них. Санчата попливли за водою.

Закомарик діставав патином сачка дно, відштовхувався і прискорював хід корабля. Незабаром показався Липовий гай, що ріс над річкою.

— Приїхали,— сказав хлопчик і пристав до берега.

У ЛИПОВІМ ГАЮ

аш герой розгорнув свій папір і повісив на найбільшому дереві. То була афіша. На ній красувалося таке оголошення:

У гаю гуляло багато людей. Там було дуже хороше: цвіли липи і над деревами гуділи бджоли.

Численні глядачі обступили Закомарика.

— Який маленький!— чулися голоси.

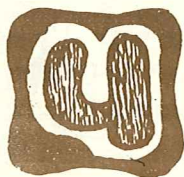
— Хлопчику, де твої страховища?— допитувалися дівчата.

В цей час з кишені Закомарика вискочила сіра мишка.

— А-ай! О-ой! Ой! Мишка! Ай!—зарепетували злякані дівчата і розбіглися.

Закомарик посміхнувся і сказав глядачам:

— Будь ласка, розступіться і станьте колом.

ВИСТАВА

етверо артистів стали на середину кола.

— Вальс,— сказав хлопчик і заграв на сопілці.

Жабка й мишка закружляли в танку: танцювали краков'як і венгерку. Танцюристи ловко підскакували, а в повітрі кружляв горобчик і все співав: „Цінь-цірінь! Цінь-цірінь!“ Глядачі захоплено плескали в долоні.

Після того Закомарик пов'язав мишку хустинкою, наче дівчину, а жабці надів козацьку шапку і заграв.

гопака. Жабка пішла навприсядки, а мишка закружляла навколо.

Тимчасом ніхто не бачив, як у коло глядачів забрів рудий кіт і проліз аж вперед. Угледівши мишку, кіт присів, очі йому засвітилися, і він обережно поплазував до неї.

НАПАД

удого напасника помітили. Тую ж мить кіт ринувся на мишку. Маленьке звірятко ледве встигло одскочити. Мишка кинулась навтіки. Та де їй втекти од розбишаки, що мчав, мов тигр! Глядачі з жаху йойкнули, чекаючи, як ось-ось рудий вхопить мишку.

Раптом люто загавкав пес: „Гав, гав, гав!“ — ніби він помітив kota і кинувся навздогін за ним. Рудий кіт ураз припинив гонитву наїжив вуса, високо вигнув спину і задер хвоста.

„Гирр!“ загарчав пес, немов наблизився до кота Рудий дременув на дерево, обдираючи пазурами кору. Опинившись угорі, він злісно зашипів, шукаючи очима свого ворога. Але пса не було. То гавкав Закомарик, щоб перелякати кота і врятувати мишку.

Тимчасом мишка, пов'язана хустинкою, майнула між глядачів і зникла в лісі.

МІЛИНА

Мишка зникла, і засмучений Закомарик закінчив виставу. Сховав жабку в кишеню, свиснув горобчикові і пішов до корабля.

— До побачення, Закомарику! Щасливої дороги!— гукали йому.

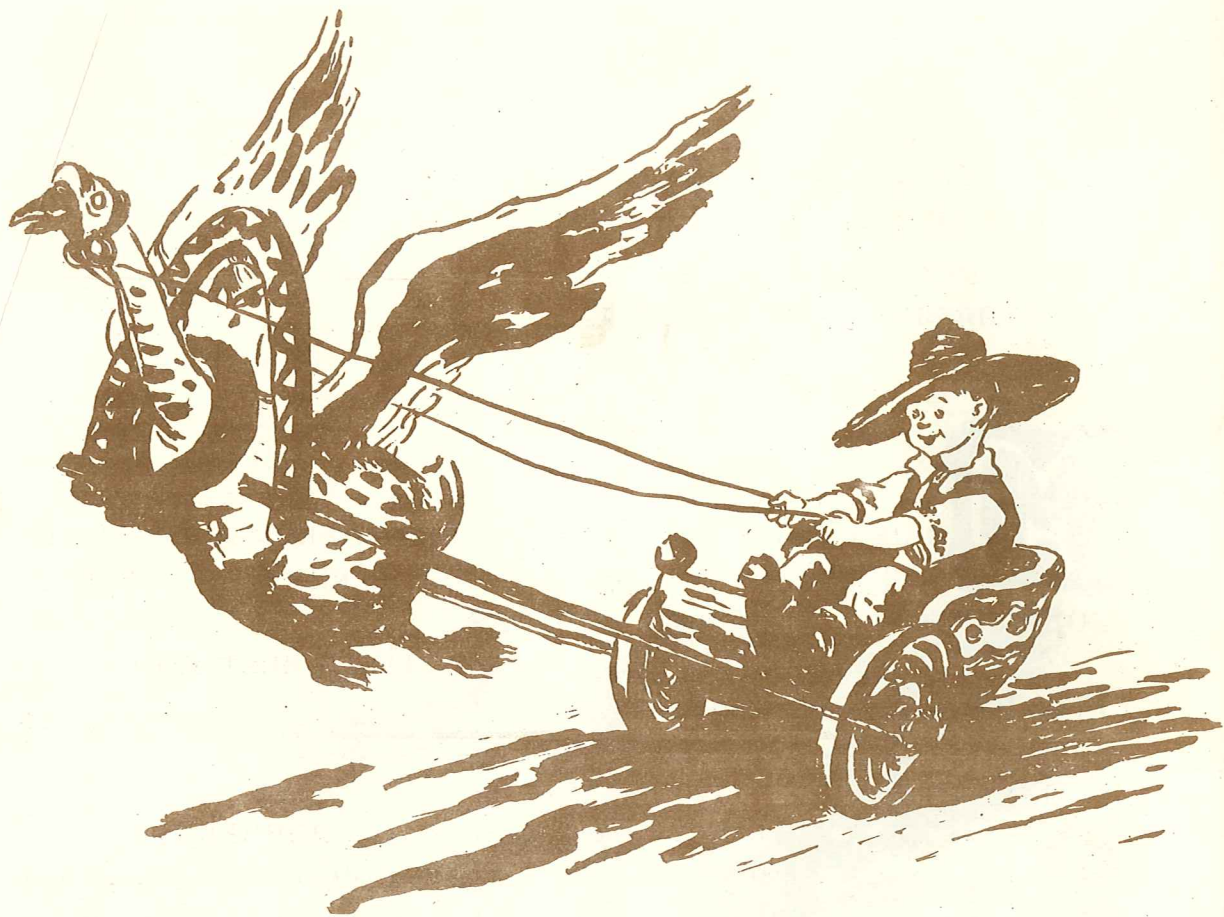
Він пустив жабку в річку і наказав пливти за ним.

Коли повіяв вітер, хлопчик поставив сачок, наче щоглу. Ворочок нап'явся, мов вітрило, і корабель помчав уверх по річці.

Горобчик сів на щоглу і заспівав: „Цінь-цірінь! Цінь-цірінь!“ Тут Закомарик озирнувся, шукаючи жабку, і не побачив її. Вона відстала від корабля.

Ту ж мить він відчув поштовх, корабель зупинився, і щось лопнуло, ніби хтось роздер папір. То сани налетіли на мілину під берегом, а вітер роздер ворочок-вітрило. Горобчик злякався і полетів геть. Закомарик стояв по коліна у воді, клацав язиком і сумно згадував звірів, що покинули його.

КРИЛАТИЙ КІНЬ

славетного приборкувача диких звірів, маленького Закомарика, пропали мишка, жабка і горобчик. Хлопчик надумав вирушити на розшуки своїх друзів.

Був у нього чубатий гусак, що звався Геґекало Моркотійович. Сильний гусак. Великий. Чи не більший, ніж Закомарик. Як закричить бувало: „Ге-ге-ге!“, так на всю околицю чути.

Запріг Закомарик Геґекала Моркотійовича у візок і виїхав з двору. Гусак напружив свою сильну шию, розкрив дзьоб, зашипів і пішов поволі, перевалюючись з лапи на лапу. Потім розгорнув могутні крила і вже не побіг, а полетів над шляхом, тягнучи візок.

(Далі буде)

ГЕРБАРІЙ

Микола РУДЕНКО

Вийду аж за річку, за місток,
Поброджу у клена:

— Дай листок!

Я його від крапель обтрушу,
Покладу в букварик, засушу.
Не злину добунок, не згублю,—
На доріжці чернім приколю...

Наліє вітер на гілля,
Клен мені з докором промовля:

— Ти ж таки розумник,—
не шкідник...

Кожен лист улітку —
трудівник.

Бачиш краплі поту
На листку?
Робить він роботу
Нележку.

Соки із коріння
Шле кора,
А листок проміння
Набира.
Хто зриває листя із гілля,—
Той дерева

сонця позбавля...

Я кажу:
— Чи жалко вже й листка?
Хто ж тут на гербарій відпуска?..

Клен схилився до самої води.
— В листопаді,— каже він,—

прийди.

Сам тобі гілля своє нагну,
Золотих метеликів сипну.
Полягать вони із краю в край,—
Тільки нагинайся та збирай!..

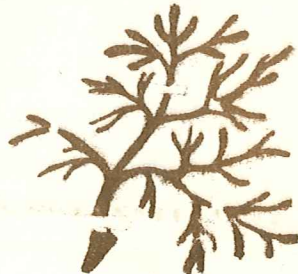
Ходить осінь між лісів і нив.
Клен старий мене не обманив.

Глянеш на діброви, на поля,—
Скільки тих метеликів кружля!

Золоті, червоні, як огонь,
Падають до складених долонь,
Світяться на сонці і летять,
Понад самим вухом шелестять,
Ніби кажуть:

— Хлопчику, іди...

Ти збереш гербарій хоч куди!

Вигляд грізний і похмурий —
 Зараз він козак:
 Пояс синій, шапка сива,
 Золотий тесак.
 У руці трима пістоля —
 Цілиться на стіл:
 “Гей, вороже, ану швидче
 Утікай на діл!”

Ворог-кіт пришулив вушка,
 Весь зібгавсь в комок,
 На краю стола горобчик
 Дзьобиком ток-ток!
 “Бах!” — кричить козак сердито:
 Пурхнув горобець,
 Ворог нявкнув і ліниво
 Скочив під стілець.

К. Перелісна

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

З технічних причин це число “Соняшника” видається подвійним, себто за місяці жовтень і листопад. Щоб не зробити кривди нашим передплатникам, видаємо його збільшеним.

Наступні числа виходитимуть нормально.

Редакція

„СОНЯШНИК”, ілюстрований місячник для дітей.

Редактор — Петро Волиняк

Передплата на рік: Канада — 3.00 дол., США — 3.50 дол. Австралія
 й Англія — 20 шилінгів, інші країни — рівновартість 3.00 доларів.

Передплату і все листування слати на адресу:

“NOWI DNI”, Box 452, Term. “A”
 Toronto, Ont., Canada.